

Косівський інститут прикладного декоративного мистецтва

Силабус
навчальної дисципліни
Історія орнаментів

1-ий-2-ий семестр, 2024-2025 н. р.

Викладач: Книш Богдана Василівна

Заняття: аудиторія № 16

Дистанційне навчання - на платформі Zoom

Консультації: понеділок 11.30- 12.30 в аудиторії № 2 або листуванням на

Email: bogdana1973@gmail.com

Вибіркова дисципліна 3 курсу, 1-2 семестр, 5 кредитів (150 год.), 2 год. в тиждень.

Підсумковий контроль: 1 семестр – залік у формі онлайн-тесту в google form, 2 семестр - екзамен

Дисципліна «Історія орнаментів» тісно пов'язана зі специфікою навчального закладу та основними завданнями фахових дисциплін, що передбачають вивчення та збереження національної духовності та народної мистецької спадщини. Орнаменти не тільки визначають художню стилістику мистецтва, вони традиційно виконували інформаційну, оберегову, обрядову функції.

Навчальна програма розрахована на всебічне вивчення орнаментів: визначення історично-регіональних та стилістичних особливостей орнаментики, їх семантики та особливостей структури, колористики і т ін.

Курс дисципліни побудований на основі історично-хронологічного методу та структурно – функціонального аналізу з використанням матеріалів з

археології, письмових джерел, малярства, скульптури, фольклору, з музейних та приватних збірок.

Студентам пропонується виконувати ілюстрації у формі замальовок, ксерокопій, фотографій орнаментів, результатом чого повинен бути упорядкований альбом з історії та теорії орнаментів.

Мета вивчення дисципліни :

- дати базові знання з питань історії та теорії орнаментів;
- навчити студентів користуватись всіма джерелами вивчення предмету;
- розвинути у студентів системність до аналізу художніх особливостей орнаментів, а саме, структури, ритмів, динаміки, контрастів, колориту;
- охарактеризувати чинники впливу на формування орнаментів;
- ознайомити з характерними особливостями орнаментів, колоритом, типами та їх символікою.

Після вивчення курсу студент повинен **знати**:

- особливості та методи вивчення предмета;
- функції орнаментів та приклади їх побутування;
- класифікацію орнаментів та визначення видів;
- основні історично-регіональні та стилістичні особливості орнаментики;
- наукову термінологію, пов'язану з курсом предмета;
- основні методи визначення семантики орнаментів.

Студенти повинні **уміти**:

- аналізувати художні стилі орнаментів;
- виявляти стилістичні, національні, регіональні і місцеві відмінності орнаментів;
- співставляти та порівнювати фактори впливу на формування орнаментів;
- працювати творчо, вдосконалювати та поглиблювати свої знання з історії орнаментів самостійно.

Інтегральна компетентність (ІК) Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов.

Загальні компетентності дисципліни:

ЗК.2. Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні(фахові, предметні)компетентності

СК 2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

СК.9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН 9 Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

Структура курсу**1 семестр**

№ п/п	Назва теми	Лекції	Практичні	С/з
Модуль 1				
1.	Загальна характеристика предмета, особливості його вивчення. Терміни та основні поняття.	1 год.	1 год.	5 год.
2.	Виникнення орнаменту та етапи його формування	4 год.	1 год.	5 год.
Модуль 2				
3.	Класифікація орнаментів	7 год.	1 год.	12 год.
Модуль 3				
4.	Орнаменти і стилі	13 год.	2 год.	20 год.
Всього		25 год.	5 год.	42 год.

2 семестр

№ п/п	Назва теми	Лекції	Практичні	С/з
Модуль 4				

1.	Семантика орнаментів	11 год.	1 год.	14 год.
Модуль 5				
2.	Українські символи в орнаментах та усній народній творчості	8 год.	2 год.	16 год.
Модуль 6				
3.	Традиційні орнаменти і художня культура України	8 год.	2 год.	16 год.
Всього		27 год.	5 год.	46 год.

Основний зміст дисципліни

Тема 1. Загальна характеристика предмета, особливості його вивчення.

Терміни та основні поняття.

Визначення терміну „орнамент”. Інформаційна, оберегова, обрядова, естетична функції орнаментики. Орнаменти найдавніших пам’яток культури України.

Тема 2. Виникнення орнаменту та етапи його формування

- Характеристика поняття – „знак” і „символ”.
- Етапність формування найдавніших орнаментів.

Тема 3. Класифікація орнаментів

- Визначення *геометричного* орнаменту. Найдавніші мистецькі пам’ятки України, де зображено геометричний орнамент.
- Особливості зображення *рослинних* орнаментів та найпоширенішу їх символіку в художній культурі України.
- Найвідоміші *зооморфні* зображення та їх значення у світовому мистецтві.
- *Орнітоморфні* орнаменти у народній культурі України.
- *Антропоморфні* орнаменти, приклади їх побутування.

- *Космогонічні* орнаменти. Визначення їх особливої ролі у світогляді та духовній системі людства.
- *Епістолярні* орнаменти у мистецтві України та мистецьких пам'ятках мусульманського Сходу.
- Структурні одиниці побудови орнаменту та їх композиційні різновиди

Тема 4. Семантика орнаментів

- Визначення семантики орнаменту. Методика її вивчення.
- Символи світотворення у світовій та національній культурі.
- Символи світобудови.
- Солярні та лунарні символи та їх значення у формуванні світогляду людства.
- Хрест та його значення у світовій культурі.
- Зображення тризуба у національному мистецтві українців.

Тема 5. Українські символи в орнаментах та усній народній творчості

- Символи дерева життя в українському народному мистецтві та фольклорі.
- Солярні символи у традиціях українців.
- Порівняльна характеристика графічних, словесних, рухових символів в українській культурі.

Тема 6. Орнаменти і стилі

- Характеристика орнаментів Стародавнього Світу.
- Характеристика орнаментів античності
- Характеристика орнаментів Середньовіччя.
- Характеристика орнаментів Візантії.
- Характеристика орнаментів Ренесансу.
- Характеристика орнаментів стилю бароко.
- Характеристика орнаментів стилю рококо.
- Характеристика орнаментів стилю класицизм.
- Характеристика орнаментів ампір.
- Характеристика орнаментів модерн.

- Традиційні українські орнаменти у творчості В.Кричевського, О.Кульчицької, Г.Нарбута.

Тема 7. Традиційні орнаменти і сучасна художня культура України

- Традиційні орнаменти у творчості професійних художників. Характеристика творчості майстра за вибором студента.
- Традиційні орнаменти у творенні національного стилю.

Питання до екзамену

Тема 1. Загальна характеристика предмета, особливості його вивчення. Терміни та основні поняття.

- Дайте визначення терміну „орнамент”.
- Вкажіть функції орнаменту.
- Яку інформацію можуть надавати орнаменти?
- Назвіть найдавніші пам’ятки культури України, де зображено орнаменти.

Тема 2. Виникнення орнаменту та етапи його формування

- Дайте характеристику поняттям – „знак” і „символ”.
- Якими знаками позначалось жіноче і чоловіче начало?
- Який орнамент відповідав значенню зародження людського життя?
- Вкажіть поетапність формування найдавніших орнаментів.

Тема 3. Класифікація орнаментів

- Дайте визначення *геометричного* орнаменту. Які ви знаєте найдавніші мистецькі пам’ятки України, де зображено геометричний орнамент?
- Охарактеризуйте особливості зображення *рослинних* орнаментів та найпоширенішу їх символіку в художній культурі України.
- Назвіть найвідоміші *зооморфні* зображення та їх значення у світовому мистецтві.
- Проаналізуйте *орнітоморфні* орнаменти у народній культурі України.
- Які орнаменти називаємо *антропоморфними*? Назвіть приклади їх побутування.
- Які *космогонічні* орнаменти ви знаєте? Визначте їх особливу роль у духовній системі людства.

- Проаналізуйте *епістолярні* орнаменти у мистецтві мусульманського Сходу.
- Назвіть структурні одиниці побудови орнаменту та їх композиційні різновиди.

Тема 4. Семантика орнаментів

- Що таке семантика орнаменту? Поясніть методика її вивчення.
- Символи світотворення у світовій та національній культурі.
- Які ви знаєте символи світобудови?
- Солярні та лунарні символи та їх значення у формуванні світогляду людства.
- Хрест та його значення у світовій культурі.
- Зображення тризуба у національному мистецтві українців.

Тема 5. Українські символи в орнаментах та усній народній творчості

- Символи дерева життя в українському народному мистецтві та фольклорі.
- Солярні символи у традиціях українців.
- Порівняльна характеристика графічних, словесних, рухових символів в українській культурі.

Тема 6. Орнаменти і стилі

- Характеристика орнаментів Стародавнього Світу.
- Характеристика орнаментів античності
- Характеристика орнаментів Середньовіччя.
- Характеристика орнаментів Візантії.
- Характеристика орнаментів Ренесансу.
- Характеристика орнаментів стилю бароко.
- Характеристика орнаментів стилю рококо.
- Характеристика орнаментів стилю класицизм.
- Характеристика орнаментів ампір.
- Характеристика орнаментів модерн.
- Традиційні українські орнаменти у творчості В.Кричевського, О.Кульчицької, Г.Нарбута.

Тема 7. Традиційні орнаменти і сучасна художня культура України

- Традиційні орнаменти у творчості професійних художників. Характеристика творчості майстра за вибором студента.
- Традиційні орнаменти у творенні національного стилю.

Список рекомендованої літератури

Гурська А.С. Мова та грамати́ка українського орнаменту. – К.: Л., Лозко Г. В.Д.Альтернативи, 200?.

Дмитренко М., Іванникова та інші. Українські символи. -К., 1994.

Запаско Я.П. Орнаментальне оформлення української рукописної книги. –К., 1960.

Золотослов. Поетичний космос давньої Русі. -К., 1889-99.

Китова С. Полотняний літопис України. Семантика орнаменту українського рушника. –Черкаси: БРАМА. 2003.

Курилич М. Гуцульський орнамент. –К., 2001.

Лоренц И Ф. Орнамент всех времен и стилей. – СПб.,1910.

Моран А. де. История декоративно-прикладного искусства. –М.: Искусство, 1982.

Найден О. Орнамент українського народного розпису. –К., 1989.

Селівачов М. Лексика української орнаментики. –К.: Редакція Вісника „Ант”, 2005.

Селівачов М. Домінантні мотиви української народної орнаментики //НТЕ, 1990. – С. 68.

Соколова П.М. Орнамент – почерк епохи. –М., 1972.

Столяр А.Д. Происхождение изобразительного искусства. –К.,1985.

Павлуцький Г. Історія українського орнаменту// ОМ, -№4-6, 1992. – С.19.

Українська художня культура: Навч. Посібник / За ред. І,Ф, Ляшка. –К.: Либідь, 1996.

Щербаківський В . Орнаментація української хати. Т.3, серії „Українське народне мистецтво. – Рим, 1980.

100 найвідоміших образів української міфології / За ред. О.Таланчук. –К.: Орфей, 2002.

Ornamente. 1 Tausend ornamentale Motive. – Munchen: Callwey. 1981.

Ornamente. 2. Eintausendeins islamische Motive. – Munchen: Callwey. 1980.

Політика курсу

Вимоги викладача та правила поведінки студентів на заняттях.

1. Комунікація та спільна співпраця є важливими компонентами засвоєння знань і професійних компетентностей під час вивчення курсу. Студент і викладач несуть спільну відповідальність за створення безпечного і сприятливого навчального середовища.
2. Студент зобов'язаний відвідувати всі аудиторні заняття та брати активну участь у навчальному процесі.
3. Недопустимі пропуски та запізнення студентами аудиторних занять. У разі пропуску заняття без поважних причин, які задокументовані, оцінка за проміжний контроль автоматично знижується на 10 %. Якщо пропуски становлять більше 50 % аудиторних занять то вважається, що такий студент не засвоїв програмовий матеріал курсу в повному обсязі, тому кількість балів на модульному контролі може становити не більше 60 балів.
4. В межах самостійної роботи студенти опрацьовують задані завдання, вивчають додатковий матеріал за темою, виконують практичні роботи для самоконтролю та з метою перевірки засвоєння ними знань та набутих навичок.
5. Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності при виконанні практичних, самостійних, індивідуальних та контрольних завдань. У випадку списування і плагіату при виконанні завдання, студент отримує незадовільну оцінку. У разі повторного списування чи виявлення плагіату студент не допускається до семестрового заліку чи екзамену. Детальніше про академічну доброчесність читайте в «Положенні про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти» за посиланням:
http://kipdm.inam.edu.ua/images/PDF/PUBLIC_INFORMATION/POLOZHENNIA/Polozhennja_Pro_Akademic_hnu_Dobrochesnist.pdf
6. Студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу курсу чи змісту практичних завдань протягом робочого часу усно, по електронній пошті або засобами повідомлень. За потребою студентів викладач призначає консультацію для аналізу практичної чи самостійної чи роботи студента. Відвідування таких консультацій за бажанням студента.

Політика виставлення балів

При оцінюванні враховуються бали, набрані на поточному та підсумковому контролі, за самостійну роботу.

На результат оцінювання також впливає присутність студента на заняттях та його активність під час практичної роботи. У разі пропуску заняття (занять) без поважних причин, які задокументовані, оцінка за проміжний контроль автоматично знижується на 10 %. Якщо пропуски становлять більше 50 % аудиторних занять то вважається, що такий студент не засвоїв програмовий матеріал курсу в повному обсязі, тому загальна кількість балів на підсумковому модульному контролі може становити не більше 60 балів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка за національною шкалою	Сума балів	Оцінка ECTS	Визначення
Відмінно	90-100	A	Студент отримує при повній і вичерпній відповіді на поставлене питання, з урахуванням загальних і конкретних тенденцій та фактів, причин та наслідків, що сприяли чи не сприяли їх появі, володіє навиками академічного письма та мистецтвознавчого аналізу, вміє робити власні висновки щодо мистецького явища.
Добре	74-89	BC	Студент може отримати при неповній відповіді на поставлене питання, з урахуванням загальних і конкретних тенденцій, причин та наслідків подій, має базові знання з академічного письма та мистецтвознавчого аналізу.
Задовільно	60-73	D	Студент може отримати при слабкій відповіді на поставлене питання, без урахування загальних і конкретних тенденцій

			розвитку мистецьких процесів та фактів. Володіє загальними поняттями академічного письма та мистецтвознавчим аналізом.
Незадовільно	35-59	FX	Студент може отримати за умови, якщо він дає слабку відповідь на поставлене питання.
Незадовільно	0-34	F	Студент може отримати за умови, якщо він дає дуже слабку відповідь на поставлене питання.

Поточний контроль знань											Підсумковий контроль		Сума
											залік	екзамен	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			40	100	
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3			
-	5	5	5	-	5	5	10	5	10	10			
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 1						40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6		
-	5	5	5	5	5	-	10	5	10	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен, курсовий проект (робота), практика	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумковий контроль знань

Поточне оцінювання практичних робіт

Підсумкове оцінювання у формі онлайн-тесту на платформі google form

ЗМІНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЦЬОГО КУРСУ ЗАДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ Є ВИКЛЮЧНИМ ПРАВОМ ВИКЛАДАЧА. ЦІ ЗМІНИ, ОДНАК, НЕ МОЖУТЬ СТОСУВАТИСЬ МЕТИ, РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, А ТАКОЖ ПОЛІТИКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.

Книш Богдана Василівна, доцент кафедри історії мистецтв та соціально-гуманітарних дисциплін КПДМ ЛНАМ, кандидат мистецтвознавства.